

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 15-én és 30-án.
Előfizetési ár:
Egy évre 2 frt
Félévre 1 frt
Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztő és laptulajdonos:
Dr. Komlóssy Ferencz.

Főmunkatárs: **Zelliger Alajos.**

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népevelő” szerkesztőségére címezve Budapestre (VII. Hársfa-utca 6. szám) küldendők.

TARTALOM: A siketnémák előző által való beszéd- s nyelvtanításának módja. Pivár Ignác. — Hogyan is tanítsuk hát az éneket az elemi iskolákban: hallás után-e, avagy hangjegy szerint? Soltész Kálmán. — Tárca: Báró Hornig Károly, veszprémi püspök. Zelliger Alajos. — Irodalom és művészet. — Vegyes. — Tanügyi tájékoztató. — Hirdetések.

A siketnémák előző által való beszéd- és nyelvtanításának módja.

(Folytatás.)

d. t.

E hangok úgy keletkeznek, ha a felső fogsor egész körvonalán a nyelv segítségével a kilégzést elzárjuk; de a nyelv hegye a légnyomásnak csak gyengén áll ellen, a fogsorok oldalain pedig duzzadt nyelvvvel tartjuk fön az elzárást. A „d”-nél a lehellet bágyadtabb akadályba ütközik, míg a „t” csak erősebb nyomással tör magának utat, nagyobb erővel lökve el a metszőfogakhoz támasztott nyelvhegyet. Mindkét szózatelem kiejtésekor optikailag jól észrevehetők: a szájnnyílás, a nyelv fekvése és az arc változó alakulásai. A lehellet fokozatát a kéz hátán éreztethetjük, hatása pedig a gyertyaláng gyengébb vagy erősebb lobogásán szemléltethető; az állkapocs az egyszer elfoglalt állásban, a csemeségés és csettegés elkerülése végett mozdulatlanul maradjon meg. A begyakorlás a következő:

ta—ta, tá—ta, tát, hat, hát; pa—ta, át, át—hat.

da—da, ad, had, pad, a—pad, ta pad, add, át—ad.

Névelővel: a tata, a táp, a hát, a pata; a dada, a had, a pad.

Beható raggal: a tatába, a tápba, a hátba, a patába, a dadába, a padba, a hadba.

Mutató névmással is: abba a papába, abba a tápba, abba a hadba, abba a padba stb.

Tárgyraggal: babát, bábát, papát, pápát, hátat, hadat, dadát stb. Névelővel is: a babát, a patát, a tatát stb.

Birtokraggal: hada, hátá; apád, papád, pápád, babád, bábád: tatád, dadád, hadád, hátád.

Ugyanezek tárgyraggal: hadat, hátát; hadadat, hátadat, apádat, babádat, papádat, patádat stb.

Mondatok: a dada } ad, adá, a-
a baba } da, adta;

adád, adtad.

Ugyanezek tárgygyal: a tata (adá (adta

a babát; a dada (adá (adta a papát;

adád, adtad, a babát, a papát.

Birtokragozott tárgygyal: a tata (adá (adta

papádat; a dada (adá (adta babádat; adád) babádat (adta) papádat.

Parancsolólag: add (a babát, (a papát; tata! add a babát; dada! add a papát; dada! add át a babát; dada! dada ad át hát a babát.

Kérdőleg: ad a tata babát? ad babát a tata? a tata ad babát? a tata babát ad? babát ad a tata? babát a tata ad?

De mindezeket még a félmult határozott és határozatlan, nemkülönben a multnak határozott alakjában is kérdezhetjük.

Műveltető igealakok: adat, adata, adatá, adatád, adattad, adattad.

Hatók: adhat, adhata, adhatá, adhatád, adhatta, adhattad.

Műveltetve ható: adathat, adathata, adathatá, adathatád, adathatta, adathattad.

Képzelt főnévalakok: adat, adata, adatát.

Fogalommagyarázat: ad (tettleg végzendő eselekvéssel); da da (gyermeket dajkáló eseléd, képről); tata (apa=papa=atya, képről, melyen a család: apa anya és gyermekek szemléltethetők); táta (szájtátással); hat (1. mint számnév olvasással, számlálással és a szemjegy kiírásával; 2. mint ige az „át” igekötővel, pl. a kés, a tű a papíron „áthat” = átszurja a papírt; 3. mint igeképző, pl. János „ad-hat”=bir=tud adni tollat, mivel van neki; Pista nem „ad-hat”, mivel nincs neki); hát (1. testrészt, 2. kötőszó = tehát, később, csak logikai uton magyarázható, de szemléltetve is); had (csataképről, melyen a két egymással szemben álló ellenséges hadat jól meg lehet

egymástól különböztetni); p a t a (az egyesültek körme, képről épen úgy mint természetből); t á p (papa — enivaló); p a d (képen vagy természetben); t a p a d (két egymásra simított gyűrész nélküli papírlappal, melyek a levegőben akár függélyesen, akár vízszintesen tartva, jódarabig együtt maradnak, vagy egy új könyv lapjaival, melyek közé levegőt kell fujnunk, hogy egymástól elválaszuk; más a „ragad“ jelentménye, amennyiben s ragadós anyag testrészeeseit adja át a vele érintkezésbe jövő tárgynak, ami a tapadás tüneményénél hiányzik. A két kifejezés mindamellet gyakran feleserlétetik); a p a d (folyó vagy álló vizről és daganatról mondjuk, mimikailag megmutatható.)

IV. Az eddig bemutatott gyakorlatokból levonható következtetések.

Az eddigiekből is láthatják, t. olvasóim, hogy a siketnémák beszédtanítása lassu munka ugyan, de szép; láthatják nemkülönb az is, hogy ha valamely tanító a köznapinál csak valamicskével avatottabb pszichologus és egészséges szemmel tud betekinteni a nyelv természetébe: úgy már a kezdet legalsó fokán sem szorul meg tanítási anyag dolgában és igen üdvösen foglalkoztathatja növendékeit.

Belátható továbbá a fentebb adott gyakorlatokból, hogy a mi 40 betüből álló alphabétánk végig tárgyalása közben a siketnéma nem megvetendő szokincs birtokába juttatható és a szóképzést és szóviszonyitást illetőleg is türhető érzékre tehet szert; belátható, hogy, ha az alakok közlését (de a növendék fölfogásához mérten) folytatjuk és minden megmagyarázhatót meg is magyarázunk: úgy akkorra, amire az összes szóhangokba be van gyakorolva, egyszersmind nem csekély beszélőképességre is szert tehet. És így be kell látnunk

azt is, hogy csakis a beszélőképesség ily beható és körültekintő fejlesztésével indítható föl a növendékben maga a beszélgetési vágy is, mivel csak ily ügyesítési eljárás mellett tehet annyi eredményre szert, hogy ez őt egyszersmind gyönyörködtesse is.

Ha növencékünk minden nyelvileg lehetséges (a nyelvben előforduló) alakot kellőleg szemlélt, tisztán kiejteni megtanult, sőt sokszori gyakorlás után talán könnyv nélkül is megjegyzett; úgy az általa untalan szemlélt beszélgetésben előforduló emez alakok iránt sokkal fogékonyabb lesz és azok jelentményét sokkal könnyebben eltalálja: épen úgy mint a halló, ki valamely nyelv tanulásával foglalkozván, vágyva lesi ama szók jelentményét, melyeket előbb olvasni megtanult, vagy esetleg könyv nélkül is megjegyzett.

Nem tesz ennélfogva semmit, ha a siketnéma olyan alakokat is szemlélt és magát azoknak hibátlan kimondásába begyakorolja, melyeket neki még egyelőre meg nem magyarázhatunk.

Ezen elvből indultam ki én, midőn fentebb adott gyakorlati példáimban mindamaz alakokra kiterjeszkedtem, melyeket a begyakorolt hangkészletből csak össze lehet állítani, így akarván a siketnéma szemlélete elé állítani és vele elsajátíttatni ama gazdag nyelvanyagot, a benyomások amaz özőnét, melyeket a halló folytonos hallás után akarva — nem akarva is kénytelen befogadni és végre megérteni.

És, miután a halló csecsemő, egy vagy másfél év alatt önjerejéből képes anyanyelvét megtanulni: miért ne szabadna, sőt miért ne kellene okvetetlenül föltételeznünk, hogy épenugy a siketnéma is a kellőleg viszonyított és alkalmasított nyelv alakokból szintén önjerejéből tudjon sok mindennel tisztába jönni? Sőt, ha a beszélni kezdő

TÁRCSA.

Báró Hornig Károly

veszprémi püspök.

Épen egy hónapja, hogy lapunkban üdvözlöttük báró Hornig Károly ő méltóságát mint kinevezett veszprémi püspököt; a f. é. april 18-án kelt legfelsőbb kézirat azonban csak néhány nap előtt lett közölve a hivatatos lapban. Az egész sajtó összhangzóan, melegen fogadta az új püspök kineveztetését; mi is örömmünknek kívánunk kifejezést adni, midőn alábbiakban röviden közöljük eddigelő befutott pályája szép vonásait.

Hornig Károly báró 1840. augusztus 10-én született Budán, a hol akkor atyja felsőbb rangu pénzügyi hivatalnok volt. Elemi iskoláit Budán, a gymnasium első négy osztályát pedig 1850—1854-ig Bécsben végezte. Az 5-ik és 6-ik iskolát ismét Budán, a 7-iket és 8-ikat Nagyszombatban látogatta, s itt tette le 1858-ban az érettségi vizsgálatot is, még pedig „eximio modo.“

Hajlamai ekkor a papi pályára vonták, s még ugyanazon évben Seitovszky hercegprimás felvette

őt az esztergomi egyházmegye papnövendékei közé és a fényes tehetségű fiatal embert egyenesen a budapesti központi papnöveldébe küldte. 1858—1862-ig elvégezvén hittani tanulmányait a budapesti egyetemen. Bécsbe ment a hittudorokat képző, Szt.-Ágostonról nevezett felsőbb hittani intézetbe, a hol négy esztendő telt. Innen 1866-ban egyenesen a budapesti központi papnevelőbe neveztek ki tanulmányi felügyelőnek s egyuttal a hittani kar egyetemi tanársegédje lett. Három esztendő telt itt s azután 1869-ben Budapesten ünnepélyesen hittudorrá avattott.

Nyomban promoteáltatása után Simor hercegprimás, a ki akkor az 1870-iki vatikáni zsinatra utazott, udvari papja, Maszlaghy F. mellett a fiatal, s általa nagyon kedvelt Hornigot is magával vitte Rómába, a hol a fiatal hittudor 1869. november végétől 1870. márczius elejéig tartózkodott. Az 1870-iki tanév kezdetén Eötvös József báró kultuszminiszter Hornigot ny. rendes hittanárá nevezte ki a bpesti egyetemen.

Egyetemi tanársága 1878-ig tartott s ez időhöz fűződnek az új püspök legkedvesebb emlékei. E négy esztendő alatt ugyanis Hornig, a kinek fogékony lelkére a kereszténység ősi városában fel-

K
s
t
b
K
Á
V
E
P
t
K
r
K
M
M
a)
b)
c)
d)
Dij
Bu
cég
Elő

Az
d

r. B.

halló csakis az öt folyton körülzajongó szótenger hullámain át vergődhetik szerencsésen a nyelvtudás partjára: nemde akkor a némát is csak a lehető legszámosabb alak szemlélése és elsajátítása teheti képessé a beszélésre és az általa csakis alaki uton szereshető nyelvismeretre?

Vannak, akik az itt vázolt fölfogást figyelmen kívül hagyva beszédtanítási gyakorlataikban csak tőlakokat szerepeltetnek, azt állítván és erősítvén, hogy a viszonyított szóalak csak mondatban van helyén.

(Folyt. köv.)

Pivár Ignác,

a k. r. ujoncz-növendékek másodmestere, siketnéma-int. hitoktató.

Hogyan is tanítsuk hát az éneket az elemi iskolákban: hallás után-e, avagy hangjegy szerint?

Ismét egy újabb napirenden levő kérdés a tanügy köréből. Nagyon helyes, hogy felszínre került, legalább alkalmunk van hozzá lövebben szólnunk s azt minden oldalról teljesen megvitatnunk. A Budapesti Tanítótestület igazgatótanácsától is igen jó eszme volt ezen kérdést vitatárgyává tenni s azt az egyes helyi iskolák tantestületei által kidolgoztatni, megszavaztatni, hogy hát majd hadd lássuk: melyik is a jobb rendszer, illetőleg, melyik mellett szavaz a f. v. tanítóság többsége? Éppen így bátran megszavaztatható volna az ország tanító-sága által is, mi bizvást hiszszük, hogy a fővárosi tanító-testülettel együtt nagy többségben csakis a hallás utáni énektanítást fogják pártolni s így mellette állást foglalva: csak helyes, paedagogiailag

halmozott műkinesek s művészeti alkotások nagy hatást gyakoroltak, s a ki hazatérte után őszinte méltatója lett a hazai irodalomnak, művészeteknek, sőt az előbbinek maga is buzgó munkása volt — a „Religio“ szerkesztését vezette nagy kedvvel és ügybuzgalommal.

Már előzőleg is munkálkodott a szépirodalom terén, dolgozott a Szt.-István-társulati „Encyclopaedia“-ba; az ugyanott megjelent „Piros könyv“-be, „Családi Olvasmányok“-ba, „Egyházi Lapok“-ba, „Kath. Néplap“-ba, a régi „Idők tanujá“-ba, a „Magyar Állam“-ba és még előbb Török Jánosnak „Hírnök“ című lapjába, melynek sokáig volt szorgalmas munkatársa.

Életének legérdekesebb és legmozgalmasabb korszaka szerkesztősége idejére esett. 1873-ban vette át a „Religio“ szerkesztését a melyet akkor boldogult Kocsi Sándornak, az akkori irodalom öreg barátjának és önzetlen protektorának muzeum-köruti nyomdájában nyomtak. Itt ismerkedett meg Hornig az akkori írói világ számos tagjával s örömmel emlékezik meg most is mindazokról, a kikkel ott a véletlen összehozta.

A szerkesztőségi időnek — mely alatt 1874-ben t. pápai kamarássá is kineveztetett — eszter-

is támogatott nézetünknek, ítéletünknek adunk kifejezést; mert a gyakorlat által világosan kimutatható s a józan ész által tisztán felfogható, mennyire nincs igazuk a köttatanítás híveinek s mennyire elárulják járatlanságukat, az elemi iskolai tanítványokban szakismerethiányukat s a tanulók testi és szellemi erejét túlhaladó követeléseiket, midőn minduntalan a miniszteri tantervre hivatkozva, annak oly kiváló jóságát, elért tökéletesedési fokot tulajdonítanak.

De hát lássuk: mit is kíván a miniszteri tanterv? Azt, hogy az ének az elemi iskolában, hangjegy szerint, heti 2 órán át taníttassék. Nem tudjuk, mit is szóljunk ehhez először is, talán azt, hogy jelenleg heti 2 óránk az énekre ninesen, csak egy? Ez nem elegendő ok, mert hát kettőt is adhatunk, ha az elrendeltetik. Csak bátorodunk megjegyezni, hogy a hit- és erkölestan, azt hiszszük, szintén van olyan fontos tantárgy, ha nem fontosabb — s mégis a főváros nagyon sok iskolájában nem jut rája egynél több óra hetenként. Azonban belátjuk, hogy ez szintén nem elfogadható ok, mert ebből is adható 2 óra, ha a jelenleg fenálló nehézségek e részben teljesen megszüntetnek.*) Mondjuk tehát: legyen és van heti 2 óránk az énekből. Ki hiszi, hogy ez a köttatanításra és tanulásra elegendő? Senki más, csak a miniszteri tantervet készítő és pártoló felsőbb körök, mivel ők azt gondolják, hogy törvény, tehát jó és tökéletes; s elrendeltetvén annak alkalmazása, nem törődnek a praxissal, a melyben igen sok és okos törvény lett már kivihetetlen.

Mi, a felvetett kérdésre nagyon hamar és könnyen megtudjuk adni a választ, mert azt olyan-

*) Legalább öttel fel kell emelni a hitoktatók létszámát!

gomi kanonokká történt előléptetése vetett véget, 1878. július havában. — Simor herezegprimás ekkor rögtön maga mellé rendelte kedvelt emberét, mint „cancellariae direktor“-t, mely minőségben több mint négy évet töltött Esztergomban.

1882. október vége felé, mikor Hidassy Kornélt szombathelyi püspökké nevezték ki, helyébe a kultuszminiszteriumba Hornig jött osztálytanácsosnak. Még 1882-ben kineveztetett a bold. szüz Máriáról nevezett babolchai címzetes apátnak, az 1883. év elején pedig választott scardonai püspök lett. 1884-ben végre miniszteri tanácsosi címet és jelleget kapott, a mi Lipovniczky óta papi referenssel — kik rendszeren csak osztálytanácsosok voltak — nem történt meg.

Ezen méltóságában érte a megérdemlett királyi kegy, mely őt a veszprémi püspöki székre emelte, melyen fényes tehetségeit az egyház és haza előnyére bizonyára kellőleg fogja érvényesíthetni. Adja Isten, hogy kormányzásának erővel és kitarással szerzendő szép gyümölcseit már életében is bőven élvezhesse!

Zelliger Alajos.

nak tekintjük, mint a mely dolog felett sokat disputálni fölösleges és nem is érdemes.

Csak ismernünk kell a népiskola czélját, feladatát; ismernünk kell az elemi tanulók értelmi és felfogási képességét; ismernünk és tudnunk kell ama nehéz viszonyokat, a melyekkel a népiskola hazánkban még mindig küzd; és nem szabad felednünk, sem eltekintenünk a bizonytalan, czél-szerűtlen sikerrel szemben a biztos eredménytől: azonnal be kell látnunk, hogy rég elhibázott, tülhajtott dolog volt már eddigé is olyat követelni, a mely paedagogiai tekintetekben egyáltalán nem állja meg helyét, a mikor tudhatjuk, hogy az osztatlan 4 vagy 6 osztályu népiskola soha olyat ki nem vihet, a mit még az osztott sem képes felmutatni: pedig az osztatlan iskolák tulnyomó többségben vannak az országban s az erre vonatkozó népokt. törvény egyformán rendelkezik és nem tesz különbséget sem az egyik, sem a másik iskolánál. Nem absurdum-e tehát ily körülmények között a min. tanterv. s nem-e ismét csak a tulterhelés mellett bizonyít? Hol van az általános tankötelezettség eszméje a gyakorlatban teljesen keresztülve? Hol van a teljes hat osztályu osztott népiskola létezése az ország minden városában, minden falujában? Mig ezek nincsenek — s nem is lesznek egymahar — illetve, mig ezek csak a papiron szolgálnak: addig kár, hiábavaló munka, erőltetés a min. tantervet a mai formájában, tartalmában alkalmaztatni, mert az ezekre való tekintettel készítettett, állítottott egybe; s ha látjuk, hogy még nem lehet, korai dolog az ily kivánalmak, változtassanak rajta, módosítsák, javítsák benne a nehézségeket, a hiányokat s akkor aztán szerezhetnek neki előbb érvényt, tekintélyt s kimondhatják, alkalmazhatják rá a szigort, mindenhol és minden körülmények között; de előbb nem s csak azt érik el ott a felsőbb körökben, hogy az ország tanítói által bizalmatlansággal fognak minden, a miniszterium által készített s az orsz. közokt. tanács által elfogadott s javasolt tanügyi rendeletek fogadtatni s kételyeink lesznek mindig arra nézve: vajjon jók-e, helyesek-e, elfogadhatók-e azok a gyakorlatban?

És ha most nézzük a dolog másik lényegét is, t. i. az énekoktatás czélját: ezzel még jobban bebizonyíthatjuk állításaink igazságát. Célja, mint tudjuk, nem más, mint hogy a gyermekeknek lelki örömet szerezzen, kedélyüket derültebbé, vidámabbá tegye, szóval, hogy a komoly tanulást valami frissebb, üdébb, kellemesebb s könnyebb foglalkoztatás is váltsa fel. Egyéb czélja az elemi iskolában nem lehet, legalább szerintünk nem; a többi folytatólagos, magasabb iskolákban azonban tudunk, szívesen elhiszünk még más valami czélt is.

S ez az, a mit összetévesztenek az elemi iskolával. Mert a polgári-, reál- vagy gymnáziumi iskolákban a szív és kedélyképzés emez eszközén kívül czélja a növendékekben, kik már e tekintetben érettebbek, némi zenei képzettséget, ismeretet is nyújtani, hogy a kotta-olvasásban némi jártasságra, ügyességre tehessenek szert s így aztán majdan az életben, ha alkalom, szükség kínálkozik, pl.

templomokban vagy más ünnepélyes helyeken, dalárdákban működhessenek s ezáltal az éneket a társadalomban is ilyen értelemben megkedveltetni, azt tovább fejleszteni könnyebben módjukban álljon. Hanem elemi iskolában, a honnan a tanulók legnagyobb része, sokszor még a 4. osztály bevégezte előtt, odahagyja az iskolát s más életpályára, mesterségre vagy földművelésre, gazdasági és egyéb dologra megyen: itt, ily helyen, a hangjegy oktatásnak semmi köze, semmi czélja s csak fárasztó egy munkát, testet-lelket kimerítő időt fecsérünk el hasztalanul a legkisebb eredmény vagy látszat nélkül.

Mert félév, egy év, sőt több is el fog mulni a nélkül, hogy a gyermekek énekelhessenek, mivel- hogy folyton csak a hangjegyet kellene először ismertetnünk s legfeljebb az V. és VI. osztályokban vihetnők valamire a hangjegy olvasást és csak ekkor lehetne tulajdonképen szó is az énekeltetésről. Addig azonban csak az ismert Bartalus-féle skálákat kellene énekeltetnünk, a melyekben igen szeretnők tudni: miféle dallamosság van? Gondolható; az unalmasság és gépiesség netovábbja, a melynek a szivre, kedélyre egyáltalán semmi hatása sincsen s a mely nem lelkesítheti, nem buzdíthatja, serkentheti a tanulókat örmre, jó kedvre, minek következtében azon elrendelt skálakönyveket az elemi iskolából határozottan kiküszöbölendőknek tartjuk, mint olyanokat, melyek nem oda valók, hanem valamely más, felsőbb iskola számára készültek s csak tévedésből soroltattak az elemi iskolák tantárgyai közé. Ha azonban nem tévedésből, hanem csakugyan szándékosan lett az elemi iskola tananyagához számítva: akkor, ez esetben ama Bartalus-féle skálakönyvek használata, illetőleg alkalmazása csak a 4-ik osztályban vehetné kezdetét, s akkor is hetenként nem két, hanem legalább 4 órán át, a melyhez folytatólag V. és VI. osztályok is szükségesek, ha eredményhez akarnánk jutni. De ép itt a bökkenő, miután teljes hat osztályu osztott népiskola nagyon kevés van az egész országban s már eme körülménynél fogva sem vihető keresztül a miniszteri tanterv ezen követelménye, kívánsága.

Eltekintve mindezekről, az a kérdés most már, hogy tudva és ösmerve az elemi iskolában az ének-tanítás czélját, szükségességét: vajjon eme czélt igazán csak a hangjegy szerint érhetjük-e el, avagy talán hallás után még előbb? Errenézve határozott nézetünk s álláspontunk az, hogy az ismert és megkivántató czélt az elemi iskolában hangjegy szerint soha, tehát csak a hallás után fogjuk elérni. S eme állításunkat a fentebb elmondottakon kívül indokolhatjuk még azzal is, hogy a kotta tanulása száraz és unalmas egy munka még a felnötteknél is, nemhogy gyermeknél s annak megtanulásához, kellő elsajátításához nagyobb képzettség, több komolyság kívánatik, semhogy egy 6—10 éves tanuló azzal megbirkózni képes volna.

Ezért tehát a 4 osztályu elemi iskolában, a hol már az I. osztályban kellene kottát tanítanunk, soha, semmi szín alatt nem szabad

még csak rá sem gondolnunk másra, mint csak a hallás utáni énektanításra. S miután hazánk jelenleg abban a sajnos állapotban van még, hogy városokban, községeiben kevés még a rendezett s teljes 6 osztályos biró osztott népiskola s miután ennekfolytán a min. tantervet az előirt dolgokban nem mindig és mindenütt lehet követni, alkalmaztatni: elégedjünk meg egyelőre még a mai rendszerrel különösen az énekoktatás terén, a melyet tudtunkkal úgy sem tanítanak sehol az egész országban (Bartalus is csak 2 állami iskolát említ, a hol hangjegy szerint oktatnak) másként, mint csakis hallás után. Ne kárhoztassák ezt olyan nagyon s ne kiesinyeljék azt a praxist a theória emberei, mivel ugys belátják, hogy nincsen igazuk.

Nehogy azonban elfogultaknak láttassunk, hogy egyoldalú kritikát gyakorolunk és csak épen a gyermekeket okoljuk a hangjegy szerint való tanítás nehézségeért, kivihetlenségeért: sietünk szíjjel nézni a magunk (tanítók) körében is, a hol is — sajnos — de szintén azon tapasztalatra jutunk, hogy úgy a főváros, mint az egész ország tanító-sága közül, sokat mondunk, ha csak a felét tartjuk zenéhez, kóttához értőknek; s alig egynegyedére teszszük azok számát, kik sem kóttát olvasni tanítani, sem azt leénekelni nem lesznek képesek. Oly nehéz valami az a hangjegy-olvasás s az a szerint való éneklés, hogy arra csakis kiváló tehetséggel s megfeszített szorgalommal tehet valaki szert. És most heti 2 órán át kivánjunk sikert, megfelelő eredményt az elemi iskoláktól; igazán érthetetlen egy rendelmény, kiváncsi vagyok a min. tantervben.

Tudunk, ismerünk több kiváló zenetehetséget, akik a hangjegy-olvasásban nem biztosan, nem precizen jártasak; és tudunk, ismerünk nem egy tanítóképezdét, még pedig államit, a honnan az összes évfolyambeli képezdészek közül csak 2-3 válik ki a zenéből, mert erre tehetségük, hallásuk, hajlamuk előnyül szolgál nekik, — míg a többiek épen hogy csak a hangjegyeket ismerik, tanulják meg és annak leéneklését nem bírják sohasem elsajátítani; a miből az következik, hogy nem minden zene-, kóttá-értő tudhat egyszersmind hangjegyeket leénekelni, annálkevésbbé lehet képes azt tanítani; amely körülményt azért említjük fel, hogy ha úgy is áll a dolog, hogy a tanítók nagyjából maga sem ért a zenéhez, kóttához, ám azért ők épen nem okolhatók, mivel zenei dolgokra, kiváltképen mondhatni: születni kell a tehetségeknek, míg egyéb dolgokban, nevezetesen szakmájában azért a legjelesebb, legképzettebb tanítók egyike lehet. Arra pedig bizony nehezen szánja rá magát a miniszter ur, hogy az énekoktatásból tanfolyamot nyitasson, mert bizonyosan sejtí, még ennek kötelezőleg való látogatása és hallgatásától sem várható biztos eredmény.

Nagyon sajnáljuk különben, ha nem bírjuk meggyőzni a szervező és intéző felsőbb köröket nézeteink helyességéről, állításaink igazságáról s az előadott tények valódiságáról, mert a további okok fűrkészgetése s makacs ellenállásuk mibenlétéről meggyőződést szerezni, nem feladatunk. — De

vegyék tudomásul azt is, hogy mi sem engedünk egykönnyen, mert joggal nyilatkozhatunk s foglalhatunk állást mi, a praxis emberei, a munka végrehajtói, megtestesítői, bármilyenükön, theoretice született rendeletek, határozatok, követelmények ellenében, ha be tudjuk bizonyítani azok czélszerűtlenségét, inpraktikus, káros voltát; és ha valami nem jó, nem hasznos, nem szükséges: vajjon nem kötelességünk-e nyilatkozniunk? Lehet a hatalom önöké, tehetnek mindent kényök-kedvök szerint, de ne higgyék azt, hogy ha a népoktatás ügye egy kicsit is szívükön fekszik, miszerint bennünket ignorálva édes hazánknak előbb tesznek jó szolgálatot, mint akkor és csakis akkor, ha inkább azon lesznek, azen iparkodnak, hogy közösen, vállvetve, egymásiránti tisztelettel, egyetértéssel dolgozzunk s szolgáljuk mindnyájunkat illető közös szent ügyünket. Gondolkodjanak, érezzenek és tegyenek így! . . .

Végül még a fővároshoz intézett miniszteri dörgedelmes leiratra volna egy kis megjegyzésünk. Az mondatik ugyanis a miniszteri leiratban, hogy a Wehner-féle énekkönyv behozatala és alkalmazása szégyenletes visszaesést jelent (?) az énekoktatás terén hazánkban. Nem állhatjuk meg, hogy erre nézve is meg ne tegyük észrevételeinket. Kérdjük: micsoda visszaesésről lehet itten a szó akkor, mikor még etekintetben előre sem haladtunk? A népokt. törvény életbelépte óta máig 20 év telt el s csak most jut eszökbe ott a miniszteriumban, hogy az énekoktatás dolgában visszaestünk-e, vagy előrehaladtunk? Hát hány énekkönyv jelent meg azóta? Hogy többet ne említsek, két év előtt megjelent a Berecz-féle kis énekgyűjtemény, de akkor nem emelték fel tiltó szavukat s akkor még nem volt „visszaesés“, mert tudtunkkal Berecz állami iskolai igazgató és Bartalus bátyánk egyik kiváló híve! Hanem mikor egy főv. tanító szerkeszt valamit, vagy egyáltalán mikor a főváros tanügyéről van szó, akkor soha semmi sem tetszik a miniszteriumnak, nyilván azért, mert irigylik azt a fényes, szép sikert, melyet a főváros nemesen gondolkodó hatósága, az állam legcsekélyebb hozzájárulása nélkül, tanügyi s más kulturális dolgokban oly páratlanul elért. Igenis, mert ép a hallás utáni énektanításnak lehet tulajdonítani a magyarosodás egyik eszközét is, mint a melylyel a főváros magyarosodása oly rohamos lendületet vett. Az énekkönyvben előforduló különféle dallamok betanult versei, szövegei fokozzák a tanulók beszédbeli ügyességét, kifejtik és megerősítik nyelvérzékét, főkép idegen ajkuaknál a magyarnyelv iránti érzéket fejlesztik a legjobban; továbbá mily hathatósan mozdítja elő a vallás-erkölcsös és hazafias érzelmeket szívében s azt ápolva, gyermeki kedélyét nemesíti, műveli; szunnyadozó keblében felébreszti az egyházi, a nemzeti és népies dalok iránti kedvet stb. mind-megannyi hatásos dolgok, melyekkel okvetlen foglalkozniunk kell, ha a gyermekek szellemi és lelki világát így minden irányban teljesen kiművelni akarjuk. Ime ezekért pártoljuk oly nagyon a hallás utáni énekoktatást s ezekért óhajtjuk is, hogy a

gyermek kezébe szövegkönyv is okvetlenül adasék. Különbén igen örülünk, hogy e szaktárgyból oly nagy vita provokáltatván: az így kifejlődött élénk eszmecserében tüzetesen foglalkozzunk szerencsénk lehetett. Kivánjuk, hogy a gyakorlati megoldást az általunk kifejtett elvek szerint óhajtott siker koronázza!

Soltész Kálmán.
főv. tanító.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

— „**Esztergom-vármegyei írók koszorúja**“ cz. műről a múlt számunkban közlötöken kívül még számos elismerő nyilatkozatot regisztrálhatunk, de csak a főbbek előadására szorítkozunk. „Egyetértés“ (126. sz.) mondja: A szerző gonddal dolgozta föl tárgyát. Művének érdeme, hogy belőle teljes és kimerítő értesülést szerezhetni. Az irodalomtörténet buvára s a tudományok művelője sok hasznos forrást találhat itt. stb. „Keresztény Magyarország“ (5. sz.): könyvtárak s az irodalom iránt érdeklődők részére a mű nélkülözhetetlen. Jeles munka, mely hivatva van az irodalomtörténetnek új adalékot nyújtani. A 20-ik számban „Esztergom megye iróvilága“ czímmel maga a szerkesztő 4-hasábos tárcza-czikket közöl e munkáról. Ide igtatjuk végső sorait: „Ritka jelentőség irodalmunkban oly önálló munka, mely egy megye irodalmával annyira tüzetesen s a könyvészeti statisztika szempontjából oly behatóan foglalkozzék, mint Zelliger műve s épen azért a magyar irodalom-történet megbecsülhetetlen forrást nyer általa, a melyet bizonyára mindnyájan sietni fognak megszerezni, a kik őszintén érdeklődnek a magyar irodalom minden hézagpótló műve iránt s annak valódi értékét érdeme szerint méltányolni tudják.“ „Néptanoda“ (20. sz.) tartalomdus, csinosan kiállított munkának mondja, melyet az érdeklődőknek kiváló figyelmébe ajánl. — Jövő számunkban folytatjuk.

— „**A mi dekatholizált egyetemünk**“ czim alatt Doctor Romanus álnévű szerző sajtó alá adja azt a 42 részből álló kitünő cikksorozatot, mely a Magyar Államban megjelenvén, oly méltó feltűnést és érdeklődést keltett hazánk kátholikus köreiben, sőt a nem-kátholikusoknál is. „Szomorú tények voltak ama cikksorozatban konstatálva. Majdnem teljes hiánya a keresztény meggyőződésnek a tanároknak, a vasárnapnak ezinikus megszenteltelenítése, a darvinizmusnak nyílt hirdetése, a protestánsok és zsidók szövetkezete közös uralmuk és tudományos monopoliumuk érdekében, amelyet a született kátholikus tanárok jó része is előmozdit, az elvhű kátholikus tanárok mellőztetése és ignorálása, a filozófiának és történettudományoknak protestáns vagy keresztényellenes irányban való tanítása, — szóval a nyíltan és fék nélkül üzött dekatholizálás, bemutatva elvek és személyekben, képezték ama cikksorozat tárgyait.“ De ott

még nem mondott el mindent a szerző, s most számos új és fölötte érdekes adattal bővítve fogja az egészet külön kötetben kiadni, mely 8—10 ivnyi terjedelemben fog megjelenni. Ára 1 frt, növ. papok- és egyetemi hallgatónak 80 kr. A megrendelések a „Hunyadi Mátyás“ nyomdaintézethez (Budapest, IV. zöldfa-utca, 43.) küldendők.

— **Rendkívüli kedvezmények.** Hogy irodalmi vállalataimnak nagyobb lendületet adjak, következő kedvezményekben fogom részesíteni az ujonnan érkező előfizetőket. 1. Ha papi előfizető jelentkezik a „Havi szónok“-ra és „Családi regénytár“-ra együtt ugy, 7 frt helyett csak 4 frt 60 kr. lesz az előfizetési díj, vagy megfelelő számú sacrum. 2. A világi előfizetők a „Családi regénytár“-ra díj nélkül fogják kapni „Azok a papok“ czimű, elismeréssel fogadott regényemet. — Még következő munkáim szerezhetők meg: 3. „Külföld szónokai“ 1886-iki évfolyama 7 frt 20 kr. 3. „Havi szónok“ 1887-iki félév folyama 1 frt 50 kr. 5. „Azok a papok“ regény 1 frt 60 kr. 6. „Leben des hl. Muard“ franciából németre fordított jeles tartalmu munka, 35 iv tartalommal 60 kr. Aki a 3., 4., 5-ik szám alatt jelöltekre egyszerre előfizet, mind a hármát fél áron kapja. A megrendelések nevemre, Kispestre intézendők. — Kispesten, 1888. május hó 10. Ribényi Antal.

— **A Bibliai Történetek** gyakorlati magyarázata. Irta dr. Knecht Frigyes Jusztusz freiburgi kanonok. Magyaritá: a kalocsai növendék-papság Szent-Ágoston-Egylete. A főegyházmegei hatóság engedélyével. II. rész. Ujszövetség. Kalocsán, 1888. Malatin Antal könyvnyomdájából. 8-rét, VII. és 496 lap. Ára 2 frt. Ezen munka első részét az illető szakközölyök sok dicsérettel fogadták.

— **Jézus edes szíve**, vagyis Jézus szentséges szíve tisztületének története, mivolta és áldásai. Épületes olvasmány a kátholikus közönség számára. Schauenburg és Hattler után fordította Bányik Ignác, Jézus-társági áldozó-pap. Az illető eljárók engedélyével. Kiadja a „Hírnök“ szerkesztősége. Kalocsán, 1888. Nyomatott Holmeyer Ferencz könyvnyomdájában. 8-rét. 162 lap.

— **A kátholikus egyház történelme** különös tekintettel Magyarországra. A közép iskolák felsőbb osztályai számára. Kiadják Makra Imre és Rózsa József, lelkészek. Temesvárott. 1888. 8-rét, 179 lap. Ezen mű általános része Dreher Tivadar hittanár német munkája után készült, a Magyarországra vonatkozó-, itt-ott közbeszótt- vagy önálló szakaszokban tárgyalt részeket hazai jeles kutatók után irták meg a szerzők, kik „A kátholikus vallás tankönyve“ czimű kiadványukkal a középiskolai felsőbb osztályoknak óhajtottak tankönyvet szolgáltatni. Ezen egyház-történetet rövidség s világos előadás jellemzi, ami minden tankönyv el-

engedhetlen kelléke. Jó egyháztörténeti tankönyv hiányát régóta érezzük; azt hiszszük, hogy jelen mű ezen ürt pótolni fogja. Ajánljuk is melegen a hittanárok b. figyelmébe.

— **Az öt boldog angol vértanu** Jézus-Társaságából. Ezen K. A. német eredetije után irt füzet szintén Kalocsán jelent meg a „Hírnök“ kiadásában. Igen csinos kiállítása valóban illik a füzet épületes tartalmához. 84 lapra terjed. Ára 30 kr.

— **„A hitelmezőtan elemei“** cz. munka II-ik kiadására hirdet előfizetést Fonyó Pál (Sükösd, Pestm.) Ezen könyvet több tanítóképző intézetben és papnöveldében kézikönyv gyanánt használják. A mű 140 lapra, a függelék 60 lapra terjed, s augusztus hó elejéig meg fog jelenni. Megrendelési ára 70 kr.

— **Felhívás** „Egyházi beszédek a r. kath. egyház ünnepeire“ című munka megrendelésére. József harsónáját, mely hatalmas hangjaival Jerikó büszke falait megreszkettette s melynek hallatára a küzdő sereg lelkébe hősiesség bátorság költözött, Istentől nyert csekély tehetséggel fogva előszeretettel szóltattam meg az egyházi szónokok szent magaslatairól én is, hogy anyaszentegyházunkat az ellene irányult támadásokkal szemben védelmezzem, a társadalom alapjait megingató bűnöket ostromoljam, a tétlen közömbösségben tespedőket údvös tevékenységre sarkaljam, a küzdő egyház hiveinek szívében a lelkesedés szent tüzeit éleszsem. S hogy — Isten kegyelméből — nem mindig bizonytalanra futottam, legyen szabad felemlíteni azon körülményt, hogy a „Jó Pásztor“ című egyházzónoklati folyóiratnak ez ideig pályázatán három szent beszédem részesült a kitüntetés érdemkoszorujában. Egyelőre csak az év rendes ünnepein elmondott beszédeimet szándékozom közrebocsátani, ha megjelenéseket a ft. papság ügybuzgó pártfogása lehetővé teendi. A kötet, mely körülbelül f. évi szeptember hó közepén hagyná el a sajtót, 30 szent beszédet (köztük egyet-egyet sz. Anna, sz. Mihály, sz. Márton, sz. Miklós napjára) foglalna magában s 1 frt 20 kr-ért lenne kapható. Megrendeléseket erga persolvenda sacra is elfogadok. — Legközelebb (jul. 1-én) megjelenendő művecském „Keresztény anyák arany-ábcéje“ czimen sz. Anna-napi hitszónoklatom lesz, melyre 12 krral már most is előfizethetni Irodalmi működésemet a ft. papság és a nagyérdemű közönség szives pártfogásába ajánlván, mely tisztelettel maradok Miskolczon (alsó-parochia), 1888. május hó 12-én. Babik József, segédlelkész.

VEGYESEK.

A tanítók továbbképzése A jó pap, meg a jó tanító is holtig tanul. Ismeretes közmondás, mely napjainkban is érvényesül a társadalomban, mert tagjai ismereteik körét folyton szélesíteni törekednek. A tan- és nevelésügy férfiai e tekintetben mindig kitűnnek. Erre vonatkozólag olvassuk, hogy a zürichi tanító-testület maga körében „gyakorlati módszer“ című együletet állított fel. Minden második szombaton gyűlést tartanak. A tagok kötelesek a már előre megállapított tételre elkészülni és sorshuzás jelöli ki az előadót. Ezen intézkedés igen elősegíti a tovább-

képzést, azért azt olvasóink t. figyelmébe ajánlaní el nem mulaszthatjuk. — Hathatósan befoly a tanító továbbképzésére a tanügyi jelentékenyebb mozzanatok ismerete is. Erre nézve dr. Walter Gyula indítványát kell megemlítenünk, melyet az Esztergom-járásí kath. tanító-egyesület máj. hó 24-én tartott közgyűlésén tett. Ő u. i. indítványozta, hogy tekintettel főleg a falvakon működő tagtársak körülményeire, kiknek nem ritkán — akadályoztatván különféle teendők által a lapok forgatásában — a legjelentékenyebb mozzanatok is elkerülők figyelmüket, a közgyűlések egy állandó pontja, illetőleg felolvasása gyanánt, o l y n e m ü á t t e k i n t é s k é s z í t é s e m o n d a s s é k k i, mely a közgyűlést a megelőző félév folyamán alatt felmerült hazai tanügyi mozgalmakkal ismertesse.

A budapesti népoktatási kör működéséről, melynek Irányi Dániel az elnöke, szép képet nyújt az évi jelentés, mely szerint a kör a most lefolyt tanévvel már 18 évet töltött a köznevelődés szolgálatában. Eddig elé 21.282 felnőtt részesült hetenkint 4—6 órai ingyenoktatásban s láttatott el könyvekkel és tanszerekkel. 17 tanfolyamban részt vett 315 férfi és 337 nő. A kör „Olvasókönyv“-éből új kiadást rendeztek. A tagok száma 249; s a pénztári készlet 1887-dik évi december végén 3597 forint 47 krajczár volt.

Az iskolaadó ügye a fővárosban még mindig nincs elintézve. A pénzügyi és gazdasági bizottságok tárgyalnak most e kényes ügyben. A javaslat szerint az elemi népiskolai díjak havi 35 krról 50 krra emelhetnek, a polgári iskolák tandíja 20 frtról 30 frtra, a reáliskoláké 20 frtról 40 frtra: az iparrajziskoláké: dilettánsoknál 30 frtban állapítatnék meg, a rendes tanulóknál pedig 10 frtban. — A budapest-józsefvárosi első számú iskolaszék ülésén Havas Rezső dr., iskolaszéki tag indítványára egyhangulag elhatározta, hogy a főváros tanácsához folyamodványt intéz aziránt, hogy a községi elemi iskoláknak tervezett tandíjfelemelése elejtessék, mivel a felemelés a főváros szegényebb sorsu polgárait erősen sújtaná s a népnevelés fontos ügyének kárára lenne. Az említett iskolaszék egyttal a többi fővárosi iskolaszéket is felhívja hasonló eljárásra.

Jótékonyág. Szerencésnek mondható az oly község, melynek körében valamely uraság tartózkodik, de még szerencésesebb ez esetben az illető község iskolája. Ha a földesur tudatában van annak, hogy mi az iskola, hogy az azon hely, melyben a mindennapi ismereteket és ügyességeket elsajátítják, azon hely, a hol sok jót és szépet megtanulhatunk: ha a Gondviselés által megáldott javakból juttat az iskolának, s ezt esendben s nem nagy lármával teszi, mint sok más, s ha meg van arról győződve, hogy a népnevelés ezéljaira fordított összeg meghozza a maga idején a gyümölcsét, ez igazi áldás az illető iskolára. — Zsitva-Ujfalu ezen szerencés község, mely Maecenása

gyanánt, tiszteli Klobusitzky János földesurat; mert az ő fáradozásának és áldozatkészségének köszönhető, hogy Zsitva-Ujfalu község a modern igényeknek megfelelő iskolával rendelkezik, tágas udvarral s tornakerettel; aki mint az ottani rom. kath. iskola világi elnöke, nemcsak szóval, hanem anyagi áldozatok árán is támogatja az iskolát, a ki évente 100 frttal járul a tanító fizetéséhez, aki minden évben a tanulók egy részét ruhával segíti. A zárvizsgát személyes jelenlétével szerencsételte, s nem szünt meg egy a tanítót, mint a tanulókat kintásra s szorgalomra serkenteni, buzdítani a népnevelés fontossága tudatában; egy maga adott ez alkalommal 20 frtot a magyar nyelvben legszebb előmenetelt tanusított ifjak jutalmazására. Ilyen Maecenást minden községnek, minden iskolának s felkiálthatjuk: „Népnevelés itt a te országod!”

A fővárosi népiskoláiban a rendes zárvizsgálatok f. hó 15-én vették kezdetüket majdnem minden kerületben. A hittani vizsgálatok már e hó első felében megtartattak az illető plébános vagy alesperes urak elnökelete alatt. Reménylünk, hogy mindenütt a legszebb eredmény volt alkalmuk konstatálhatni.

A képezdei tanárokat, mint már egy ízben megirtuk, országos értekezlet tartására hívták föl a szaklapokban, melynek célja lett volna a képezdei speciális ügyek megbeszélése. Az eszme azonban, úgy látszik, még nem érelődött meg. Következtetjük ezt azon körülményből, hogy a Budapesten tartott előértekezleten mindössze 8 áltami és 1 felekezeti képzőintézet volt képviselve. A tervezett értekezlet tehát az idén s tán jövőre sem fog megtartatni s ha mégis megtartják, aligha fogja a vizet zavarni.

Az orsz. zene- és színművészeti akadémia zenészeti osztályában az 1888/9. tanév kezdetével a zongora, hegedű és gordonka főtanszakoknál előkészítő osztályok szerveztetnek 2—3 éves tanfolyamokkal. Ezen osztályok növendékei a zeneelmélet elemeiben is nyernek oktatást. Minden növendék 5 frt felvételi-, továbbá évenként 1 forint beiratási- és 50 frt tandíjat fizet.

Kántortanítói járandóságok. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszteriumtól. 11649. szám. Tisztelettel tudatom a Főhatósággal, miszerint valamennyi közigazgatási bizottságot és kir. tanfelügyelőt mihez tartás végett egyidejűleg arról értesítettem, hogy a kántortanítóknak nemcsak tanítói, hanem jogérvényesen megállapított kántori járandóságai is, ha a kötelezettek által kellő időben ki nem szolgáltatnak, a jogosított kérésére a közigazgatási hatóságok (járási közegek) által végrehajtás útján is haladéktalanul behajtandók. Budapest, 1888. május hó 1-én. Trefort, s. k.

Tanügyi tájékoztató. A méhészeti előadásokat a vándortanítók nemsokára megkezdik. Kívánjuk, bár mindenütt érdeklődést tudnának kelteni a méhészet iránt. — **Iskolák létszáma** Európa nagyobb államaiban. Németországban van 60.000 iskolája 5 millió növendék-

kel, Franciaországnak 71.000 iskolája 5 millió növendékkel, Ausztria-Magyarország 3 millió tanítványa 29.000 iskolában, Spanyolország 2 millió növendéke 29.000 iskolában és Oroszország 1 millió növendéke 32.000 iskolában nyert oktatást. — **A budapesti tud. egyetem** rektorává a jövő tanévre dr. Klinger István, tanár s nem rég kinevezett apát választott meg. Elődje dr. Hunfalvy János volt. — **A porosz közoktatásügyi miniszter** a nemzetgazdaságtannak mint külön tantárgynak fölvétele ügyében, egy hozzá intézett föliratra tagadólag felelt. Elismeri ugyan, hogy a polgári élet és a nemzetgazdasági viszonyoknak a gyermekek felfogásához mért tanítása az elemi iskola feladatai közé tartozik, de mint külön tantárgynak helye népiskolában nem lehet. Nagyon helyes! — **A podoliai kormányzóságban** (orosz terület) jelenleg körülbelül 800 népiskola van tanító nélkül. Az orosz falusi iskolák tanítóinak fizetése nyomorúságos. Csupán néhány helység fizeti tanítóját 100 rubellel, a többi, az általános nyomor miatt, 30—40 rubelnyi évi fizetést ajánl, lakás nélkül. Nem ritkán a parasztok kunyhóiban, sorrendben végzik a tanítást, mivel a külön iskolához még ismeretlen dolog előttük. Ilyen a muszka kultúra! **A Kehr-émlékre**, melynek Elgersburgban (Thüringia) kell felállíttatnia, mint a német tanítók frankfurti nagygyűlésén jelentették, eddig 7000 márka gyűlt össze. — **A fővárosi papság** a most lefolyt tanév szerencsés befejezése alkalmából, f. hó 12-én a Margit-Szigeten kedélyes társasbédre jött össze, melyen a főváros mindkét alesperese, Bogisich Mihály prépost és Kanovics Mór plébános, Schiffer Ferencz, pápai t. kamarás, a kath. iskolák igazgatója, több hitoktató és s. lelkész vett részt. A szép összetartásnak, melytől sok jót várhatni, igen örvendünk! — **A Kazinczy-utcai ipariskola** tanoncjai saját mesterségük önkészítette termékeiből az év végével kiállítást rendeznek, melyet f. hó 26-án d. u. Zichy Antal főrendiházi tag fog megnyitni. A jelesebb növendékek jutalmat nyernek.

Pántlika giliszta fejestül

6 percz alatt teljes biztonsággal a gyomorból feltétlenül kihajtatik a páfrány tokocskák által.

Eredeti minőségben egyedül csakis

Schneider József gyógyszerésznél kapható Resicán (Délmagyarország.)

E kitűnő gyógyszer biztos hatásáért jót állunk.

Egy eredeti doboz ára 3 frt 50 kr. — Posta-utánvét mellett az egész világon szétküldetik.

„Esztergommegyei írók“

című pályadíjjal kitüntetett munka

Zelliger Alajos

szerzőnél (Bpest, VII. Hársfa-u. 6. sz.) megrendelhető.

Ára 2 frt, diszkötésben 3 frt.